

What do Teachers Do! Factors Affecting the Respectability of Teaching Profession According to Teachers' Viewpoints

Selçuk Beşir DEMİR *, Himmet ALMALI**

Received date: 27.07.2018

Accepted date: 20.02.2020

Abstract

The study aims to investigate teachers' opinions about the respectability of the teaching profession in society and identify the factors that influence professional respectability. The study was conducted in accordance with the case study design. The study group consists of 9 teachers working in public schools managed by MoNE. Participants were selected according to the maximum variation sampling. A semi-structured interview form was used as the data collection tool, and the qualitative data were coded using Nvivo 10. Based on codes, subcategories, and themes have been reached. The study concluded that participants believe that there is a decrease in the respectability of the teaching profession day by day in Turkey. According to the participants in the reduction of the respectability of the teaching profession in Turkey, the following factors are effective: Turkish National Education Ministers and senior ministerial administration discourses, problems arising from the process of examining complaints made to BİMER/CİMER and ALO 147, teacher employment and unemployed teachers' problem, changes in values of society, changes in authority and responsibilities of teachers in the recent years, low salaries, and adverse media reports.

Keywords: Teaching profession, Teacher respectability, Media news, Qualitative research

* Firat University, Faculty of Education, Department of Primary Education, Elazığ, Turkey; sbesdem@hotmail.com

** Cumhuriyet University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Sivas, Turkey; himmetalimali@gmail.com

Öğretmenler Ne Yapıyor Ki!: Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Öğretmenlik Mesleğinin İtibarı Üzerinde Etkili Olan Faktörler

Selçuk Beşir DEMİR*, Himmet ALMALI**

Geliş tarihi: 27.07.2018

Kabul tarihi: 20.02.2020

Öz

Bu çalışmada öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda öğretmenlik mesleğinin toplum nezdindeki itibarını belirlemek ve mesleki itibar üzerinde etkili olan faktörleri tespit etmek amaçlanmaktadır. Çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması desenine göre yürütülmüştür. Çalışma grubunu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında görev yapan 9 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcılar maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre farklı cinsiyet ve görev süreleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen nitel veriler NVivo 10. programı kullanılarak kodlanmış, kodlara dayalı olarak alt kategorilere ve temalara ulaşılmıştır. Çalışmada katılımcıların Türkiye'de öğretmenlik mesleğinin itibarının günden güne azaldığına inandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılara göre; Türkiye'de öğretmenlik mesleğinin itibarının azalmasında; Türk Milli Eğitim Bakanları ve üst düzey bakanlık yönetici söylemleri, BİMER/CİMER ve Alo 147'ye yapılan şikâyetlerin incelenmesi sürecinden kaynaklanan problemler, öğretmen istihdam ve işsiz öğretmenler problemi, toplumda değişen değer algısı, öğretmenlerin yetki ve sorumluluklarının son yıllarda değişmesi, maaşların düşük olması, öğretmenlerden kaynaklanan problemler ve olumsuz medya haberleri gibi birden fazla faktör etkili olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Öğretmenlik mesleği, Mesleki itibar, Media haberleri, Nitel Araştırma

* Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Elazığ, Türkiye; sbesdem@hotmail.com

** Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Sivas, Türkiye; himmetalmali@gmail.com

1. Giriş

Toplumsal yapıyı etkileyen eğitim kurumları bireyleri bilişsel, sosyal ve psikomotor becerilerle donatarak; onların ülke kalkınmasına katkı sağlamalarına çalışmaktadır (Çelikten, Şanal, & Yeni, 2005; Toprak, 2008). Bu sorumluluğu yüklenen rol oynayıcıların başında öğretmenler gelmektedir (Aydın, 2014). Bu noktada kilit bir görevi ifa eden öğretmenlik mesleği ve öğretmenlerin toplum içindeki ekonomik sosyal vd. olmak üzere içinde bulunduğu koşullar her zaman tartışma konusu olmuştur (Verheoven, Aeltermen, Rots, & Buvens, 2006).

Öğretmenlik mesleğinin geliri yüksek meslekler içerisinde yer almamasına rağmen toplum içerisinde saygın/itibarlı bir meslek olduğu savunulmaktadır (Erden, 2005). Varkey (2013), geçmişe göre mesleğin statüsünün düşük olduğunu, bu durumun da gelecekte problemlere yol açacağını belirtmiş saygı duyulmayan bir öğretmeni öğrencilerinin dinlemeyeceğini, velilerinde öğretmene destek olmayacağını ileri sürmüştür.

Türk-Eğitim-Sen (2017) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların %45,4'ü öğrenci/veli şiddetine maruz kaldıklarını belirtmektedir. Bu durumun mesleğin itibarını düşürdüğü ifade edilmiştir. Altun (2014), medyanın öğretmenlik mesleğine yönelik büyük oranda olumsuz haberler yaptığını, bunların da kamuoyunda olumsuz algılara neden olacağını belirtmektedir. Simpson (1997) ise, medyanın öğretmenlik mesleği üzerindeki etkisine atıfta bulunarak olumsuz medya paylaşımlarının mesleki saygınlığı düşürdüğünü ileri sürmüştür.

Karamustafaoğlu ve Özmen (2004)'e göre öğretmen adaylarının mezun olduktan sonra iş bulabilme endişeleri ve mesleğin düşük gelire sahip olması öğretmenliğe yönelik bakış açısını olumsuz yönde etkilemektedir. Ulutaş, (2017) ise; mesleğin saygınlığının düşük olduğunu savunmuş, bu durumun oluşmasında öğretmen yetersizliklerinin ve ücretlerin düşük olmasının yanında öğretmenlik mesleğinin "toplum tarafından rahat, değeri ve zorluğu anlaşılmamış" olmasının etkili olduğunu ileri sürmüştür. Fuller, Goodwyne ve Brophy (2013) yaptıkları çalışmada katılımcıların toplum, medya ve hükümetin öğretmenlik mesleğine saygılarının düşük olduğunu belirtmektedir. Eğitim-Bir-Sen (2004)'in öğretmenlik mesleğinin saygınlığı üzerine Türkiye geneli yaptığı çalışmada, öğretmenlerin yüksek düzeyde toplumsal ve yönetsel olarak saygınlık konusunda karamsar oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Özetle alanyazında mesleğin itibarı/ saygınlığı yönünde farklı görüşler bulunsa da, media haberleri, ekonomik, kültürel ve siyasi faktörler vb. öğretmenlik mesleğinin itibarı üzerinde etkili olduğu sıklıkla dile getirilmiş bir durumdur Ancak mesleğe yönelik değer ve toplumsal algı konusunda özel araştırmalara ihtiyaç duyulduğu sıklıkla zikredilmiştir. (Semerci, Semerci, Eliüşük, & Kartal, 2012). Alanyazında öğretmenlik mesleğinin saygınlığına ve mesleki itibarına yönelik çalışmaların yapılması da önerilmektedir (Bkz: Alabaş, 2011; Eren, Çelik, & Oğuz, 2014). Bu bağlamda bu çalışmada öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda Türkiye'de öğretmenlik mesleğinin itibarı ve mesleki itibar/saygınlığı üzerinde etkili olan unsurları keşfetmek amaçlanmaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada öğretmenlik mesleğinin itibarının öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda keşfetmek amaçlandığından, çalışma nitel araştırma desenlerinden tekli durum çalışması desenine göre yürütülmüştür. Durum çalışması deseni, yaşamın gündelik sınırlığı içerisinde bir

durum hakkında ayrıntılı ve derinlemesine toplanan bilgilerin betimlenmesi ve temalaştırılmasıyla ortaya çıkarılan nitel bir çalışmadır (Creswell, 2013). Bu bağlamda çalışmada öğretmen görüşleri doğrultusunda Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin/öğretmenlerin saygınlığı, itibarı üzerinde etili olan durumlar belirlenmeye çalışmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada, çalışma grubunu Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı devlet okullarında görev yapan 9 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile çalışmaya taraf olabilecek bireylerin farklı durumları yansıtmaları amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında farklı hizmet alanlarında bulunan 7 okuldan 9 öğretmen ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin görev süreleri 1-5, 5-10, 10-15, 15 ve üzeri olacak şekilde belirlenmiştir. Sivas il merkezi ve ilçelerinde öğretmenlerle iletişim kurularak, kendilerinin gönüllü katılımları sağlanmıştır. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmenlere ait kişisel veriler

Katılımcı	Branş	Branş	Görev Süresi (Yıl)	Hizmet Alanı
K1	Edebiyat Öğretmenliği	E	15- ...	1
K2	Fen Bilgisi Öğretmenliği	K	1-5	3
K3	PDR Öğretmenliği	E	10-15	1
K4	Türkçe Öğretmenliği	E	5-10	2
K5	Din Kültürü Öğretmenliği	K	5-10	4
K6	Türkçe Öğretmenliği	K	10-15	2
K7	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	E	1-5	4
K8	Türkçe Öğretmenliği	K	15- ...	1
K9	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	E	5-10	1

2.3. Verilerin Toplanması/Süreç

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme, kişilerin görüşlerini yönelimlerini ortaya çıkarmak için veri toplamak ve bunların çeşitliliğini, farklılığını ifade etmek için kullanılan en ideal yöntemdir (Patton, 2014). Görüşme sırasında araştırmanın derinlemesine incelenmesi ve nedenlerinin açık olarak belirlenebilmesi amacıyla ek sonda sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda 7 ana soru ve 4 sonda soru ile birlikte 11 soru bulunmaktadır.

Görüşme formu hazırlanırken ilk olarak soru havuzu oluşturulmuştur. Soruların hazırlanmasıyla birlikte oluşturulan taslak görüşme formu doktora derecesine ve nitel çalışma deneyimine sahip bir uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü sonrası amaca yönelik olarak iki soru ve sonda soruları eklenmiştir.

Görüşme formunun amaca hizmet edip etmediğinin tespit edilebilmesi için Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okulunda görevli bir sınıf öğretmeni ile pilot uygulama süreci gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonucunda bir soru araştırma amacına hizmet etmediği için formdan çıkarılmış, bazı sonda sorularda güncellenerek görüşme formu son halini almıştır. Görüşme formunda “*Öğretmenlik mesleğini itibarı/değeri hakkında genel olarak ne söylersiniz?*”

Öğretmenlik mesleğinin değerini/itibarını toplumsal olarak nasıl değerlendirmektesiniz? gibi sorular yöneltilmiştir. Katılımcılarla görev yaptıkları okullarda daha önceden belirlenen gün ve saatte görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara görüşme öncesi çalışma hakkında bilgi verilmiş ve kişisel verilerin gizli tutulacağına dair ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Görüşmeler toplamda 196 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Katılımcıların görüşme öncesi sözlü onayları alınarak, görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, daha sonra transkripti yapılarak yazılı metin haline dönüştürülmüştür. Görüşme sonucu metin haline getirilen veriler NVivo 10. programına aktarılarak açık ve seçici kodlama yapılmıştır. Transkriptler satır satır ve cümle bazlı kodlanmıştır. Veri analizinde katılımcıların cevaplarından yola çıkılarak kodlar oluşturulmuştur. Kodlardan yola çıkılarak kategoriler meydana getirilmiştir. Kategoriler oluşturulurken tümevarımsal mantıksal bir süreç takip edilmiştir. Elde edilen kodların benzerlik ve farklılıkları dikkate alınarak kategoriler oluşturulduktan sonra, karşılaştırma yapılmış ve bütüncül bir şekilde incelemelerin ardından temalar ortaya çıkarılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz, içerik analizi ve sürekli karşılaştırma tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların görüşlerini yansıtmak için sık sık doğrudan alıntılarla betimlemeye çalışılmıştır. Alıntılmalarda katılımcıların ortak fikir olarak ortaya koyduğu düşünceler ve görüşmeler sırasındaki benzer söylemleri dikkate alınmıştır.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerle yapılan görüşmelerin analizi sonucunda iki ana temaya ulaşılmıştır. Bu temalar şu şekildedir:

- 1) Öğretmenlik mesleğinin itibarının değişimine ilişkin bulgular
- 2) Öğretmenlik mesleğinin itibarının değişmesine neden olan faktörlere ilişkin bulgular

3.1. Öğretmenlik mesleğinin itibarının değişimine ilişkin bulgular

Çalışmada, katılımcıların öğretmenlik mesleğinin genel olarak itibarlı bir meslek olması gerektiğine inandıkları, ancak geçmişten günümüze itibarının düştüğünü savundukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda kendini muhafazakar olarak nitelendiren K6, öğretmenlik mesleğini peygamberliğe benzetererek, “peygamberlerin insanları aydınlattığı gibi” öğretmenlerin de insanların zihninde ufuk açtığını, bu nedenle itibarlı ve değerli bir meslek olduğuna inandığını belirtmiştir. Ayrıca K2 ve K7 gibi diğer katılımcılar öğretmenlerin toplumun şekillenmesinde ülkenin kalkınma ve refahında, kişisel ve toplumsal ilerlemede ki rollerine değinerek mesleğin önemini vurgulamışlardır. Ancak katılımcılara mülakatın başında “Öğretmenlik mesleğini genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?” sorusu yöneltildiği halde K1, K3, K4, K5 ve K8 doğrudan meslek ile ilgili konuşmaktan çok, mesleki itibarın toplum içinde düştüğünü söyleyerek sözlerine başlamış olmaları ise dikkat çeken ilk bulgu olmuştur. Diğer katılımcılarda benzer şekilde mesleki itibarın Türkiye’de zaman içinde düştüğünü savunmuşlardır.

Bu kapsamda K4 Türkiye’de son yıllarda öğretmenlik mesleğinin itibarın en düşük seviyesine ulaştığını iddia ederek sözlerine başlamıştır. Uzun yıllardır öğretmen olarak görev yapan K1 meslekteki ilk yıllarında sırf öğretmenlik mesleğini icra ettiğinden dolayı kendisine saygı duyulduğunu ve toplum tarafından güvenildiğini, hatta bazı velilerin öğrencilerini okula kaydederken “*eti senin kemiği benim*” diyerek hem kendisine hem de diğer öğretmenlere olan güvenini açıkça gösterdiğini, ancak bu veya benzeri söylemler ile artık karşılaşmadığını dile

getirmiştir. K1 gibi K4'te Türk toplumunda öğretmene olan günevinin ve öğretmenlik mesleğinin saygınlığının zaman içinde çok ciddi şekilde zarar gördüğünü şu sözlerle savunmuştur.

“Mesleki itibar o kadar düştü ki nasıl anlatsam bilemiyorum. Yakın geçmişte bir öğrenci ile öğretmen arasında bir anlaşmazlık yaşandığında velilerimiz “öğretmenin vardır bir bildiği. İyiliği için yapmıştır” derdi. Buna defalarca bizzat ben şahit oldum. Şimdi ise neredeyse öğretmen velinin gözünde paspas oldu. En ufak olaylarda dahi veli sizi; “MEB’e, CİMER’e şikayet edeceğim” gibi cümlelerle tehdit ediyor. O’da biliyor, ister haklı olsun, ister haksız şikayet edince soruşturma açılacak. Olan öğretmene oldu.”

K9 ise öğretmenlik mesleğinin itibarının değişimini *“artık insanlar eskisi kadar öğretmenlere saygılı değil ve öğretmenlere bir otorite olarak bakmıyor”* cümlesiyle ifade ederek sözlerine başlamış ve *“Eskiden bana da diğer meslektaşlarıma da (toplumdan biri ile sohbet ederken) “hocam” derlerdi şimdi “hoca” diyorlar. Önceden bir yere girince “ooo hocam hoş geldin buyur, lütfen bir çay iç, sefa geldin, bu ne şeref” derlerdi. Şimdi ise “efendim hoca, ne oldu buyur, neye geldin” diyor inanın bu bir olgu, hangi öğretmene sorsan benzer ifadeler kullanır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Diğer katılımcılar gibi neredeyse taban tabana benzer beyanlarda bulunan K5, ise konuya başka bir açıdan bakarak, (diğer katılımcılardan farklı olarak) kadın öğretmenlere gösterilen saygının erkek öğretmenlere göre daha fazla olduğunu savunmuştur. Kendisine *“Neden kadın için böyle bir durum olduğunu düşünüyorsunuz?”* sorusu yöneltildiğinde Türkiye’de kadınların arasında okuma yazma oranlarının düşük olduğunu, bu yüzden kendisi gibi eğitim almış, iş hayatında aktif olarak yer alan kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha fazla itibar gördüğünü savunmuştur.

3.2. Öğretmenlik mesleğinin itibarının değişmesine neden olan faktörlere ilişkin bulgular

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin geçmişten günümüze itibar kaybetmesinin nedenlerine ilişkin 8 ana kategoriye ulaşılmıştır. Bu kategoriler şunlardır:

- 1) Milli Eğitim Bakanları ve üst düzey yöneticilerinin öğretmenler ve öğretmenlik mesleği hakkında vermiş oldukları olumsuz beyanlar
- 2) CİMER ve Alo 147 olarak bilinen şikâyet hatlarına yapılan başvuruların değerlendirilme süreci ve şikâyetlerin incelenmesi sürecinde yaşanan aksaklıklar
- 3) Öğretmen istihdam problemi ve işsiz öğretmenler
- 4) Toplumsal değer yargılarında yaşanan zaman içindeki değişme
- 5) Öğretmenlerin yetki ve sorumluluklarında yaşanan değişmeler
- 6) Türkiye’de öğretmenlerin aldığı maaşların diğer mesleklere nazaran düşük olması
- 7) Öğretmenler kaynaklanan faktörler (sosyal medya paylaşımları, kişisel tutum ve davranışları)
- 8) Öğretmenler ile ilgili medyada yer alan olumsuz haberler

3.2.1. Türkiye Milli Eğitim Bakanları ve üst düzey yöneticilerinin öğretmenler ve öğretmenlik mesleği hakkında vermiş oldukları olumsuz beyanlar

Katılımcılar, Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin itibarının düşmesinin en önemli nedenlerden birinin Milli Eğitim Bakanlarının ve Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışan üst düzey bürokratların yapmış oldukları olumsuz açıklamalar ve politikalardan kaynaklandığını iddia

etmişlerdir. Bu kapsamda “Mesleki itibar yerler altında ve bu konuda belkide Türkiye dünyada en diptedir.” sözleriyle iddialı bir çıkış yapan K1, bir Milli Eğitim Bakanının bir öğrenciyle yaptığı konuşmada “Senin saçına bir şey diyen bir öğrenen var mı? Varsa söyle, onun kulağını çekeyim” diye bir tabir kullandığını (sosyal medya ve ulusal basında yayılan bir haber) bu söylemin de hem öğrenciler hem de veliler arasında öğretmenlerin itibarını ve mesleki saygınlığını zedelediğini belirtmiştir.

K5 ise, birkaç yıl önce başka bir milli eğitim bakanının basına demeç verirken “Öğretmenler ne yapıyorlar ki!!! 15 saat derse giriyorlar, haftada 2 gün çalışıyorlar” gibi ifadeler kullanmasının öğretmenleri toplum önünde küçük düşürdüğünü ve rencide ettiğini savunmuştur. Aylarca kamuoyunda tartışılan bu söylemin tüm katılımcılar tarafından mülakatlar esnasında belirtilmiş olmasının öğretmenler arasında ne kadar ciddi ve kalıcı bir etki yaptığının göstergesidir. Tüm katılımcılar bu söylemden sonra veli, öğrenci ve toplum gözünde öğretmenlerin itibarının hiç olmadığı kadar ciddi zarar gördüğünü iddia etmişlerdir. Özellikle K5, bu söylemin toplum nezdinde oluşturduğu/oluşturabildiği etkiyi şu şekilde dile getirmiştir:

“Yani çıkıp öğretmenler ne yapıyor ki... gibi söylemler büyükten küçüğe ‘Tabii canım bunlar ne yapıyor ki’ algısı oluşturduğu için, toplum nezdinde öğretmenlere çok değer verilmediğini düşünüyorum.”

K5 gibi K4’de milli eğitim bakanlarının ve yöneticilerin yıpratıcı beyanlarının mesleğin itibarına en fazla zarar veren unsurlardan biri olduğunu (yaşadığı bir deneyimden hareketle) şu şekilde savunmuştur:

“Mesleğin değeri giderek azalıyor. Evet, bu bütün dünya için geçerli ama Türkiye farklı. Çünkü öğretmen şamar oğlanı. Bakan çıkıp öğretmen ne yapıyorki dedi sonra etrafımda sıklıkla arkadaşlarım bana ‘Zaten yatıyorsunuz 2-3 ay. Ne yapıyorsunuz?’ demeye başladı.”

Katılımcılar bakanlık bürokratlarının veya bakanların basın önünde verdiği bu demeçlerin öğretmenleri incitirken, bir yandan da mesleki itibarının öğrenci veli ve toplum gözünde zedelediğini şiddetle savunmuşlardır. Ancak kıdemli katılımcılar bu söylemlerin ne kadar etkili olduğunu yaşadıkları deneyimlerden hareketle daha net karşılaştırmalar yaparak değerlendirmişlerdir. Örneğin, K1 “Önceden böyle değildi. Basında çıkan bu söylemleri duyan Mehmet amca bana ‘Haftada 15 saat derse giriyor çıkıyor oh ne ala. Yatış.’ diyor” şeklinde bir beyanda bulunurken, K8 ise başka bir söyleminin etkisini şu sözlerle ifade etmiştir. “Öğrenciye, ‘Söyle bakayım sana karışan öğretmen var mı? Hemen onu cezalandırayım.’ diye sorulursa veli de öğrenci de ne sana ne de öğretmenlik mesleğine değer verir.”

3.2.2. CİMER ve Alo 147 olarak bilinen şikâyet hatlarına yapılan başvuruların değerlendirilmesi ve şikâyetlerin incelenmesi sürecinde yaşanan aksaklıklar

Katılımcılar, CİMER ve Alo 147 gibi hatlara yapılan şikâyetlerin değerlendirilmesi sürecinde yöneticilerin, öğretmenleri suçlar ve yargılayıcı tutumlarının öğretmenlik mesleğinin itibarını düşürdüğünü belirtmişlerdir. Bu kapsamda K4, hak arama ve bilgi edinme süreçlerinin çok önemli olduğunu, ancak yöneticilerin şikâyetleri değerlendirirken mesleki itibarın korunması gerektiğinin ne kadar önemli olduğu hususunu dikkate almadığı ve hatta suçsuzluk karinesini ihlal ettiklerini iddia ederek, “bir okulda müdür hakkında 20 öğrenci taciz iddiasıyla başvurmuşlar. Hemen öğretmen sorgusuz sualsiz açığa alınmış ama sonra anlaşıldı ki öğrenciler müdürün otoritesinden şikâyetçiymiş, İntikam almak için yapmışlar. Basına bizzat il yetkilileri süreci yaydı” şeklinde bir beyanda bulunmuştur.

K1, farklı olarak şikâyetlerin yasal yollar dışında da yapıldığını iddia etmiş “Bir peçetenin üzerine yazılarak valiliğe veya diğer yerlere ulaştırılan gayri resmi şikâyetlerle öğretmenlerin başı ağrıyor.” diyerek yaşadığı üzüntü verici olayı; “Birkaç tane öğrenci çocuk akıyla bir kurgu oluşturuyor, bir tezgâh kuruyor öğretmene karşı.” sözleriyle açıklamış ve bu öğretmenin resmi başvuru olmasa da hakkında soruşturma açıldığını zaman içinde soruşturma konusu haklın diline o kadar düştü ki ve iftiraya uğrayan öğretmenin intihar ettiğini ifade etmiştir.

K9 ise CİMER ve Alo 147’ye yapılan şikâyetler sonrasında yaşanan durumu “Öğretmenler en ufak şikâyette suçlanabiliyor, öğretmene bir şey soran yok. Hemen soruşturma açılıp, öğretmen sorgusuz sualsiz açığa alınıyor.” şeklinde ifade etmiştir. Çalışmada katılımcılara göre özellikle CİMER gibi mekanizmalara yapılan şikâyet başvurularının titizlikle incelenmeden öğretmenlerin itibarını ve onurunu sarsacak şekilde ve neredeyse kamuoyu ile beraber inceleme soruşturma süreçlerinin yürütülmesinin öğretmenlik mesleğinin itibarına zarar verdiğine inandıkları kanaati hâkimdir.

Tüm katılımcılar CİMER vb. mekanizmalara yapılan şikâyetlerin tamamının dikkate alındığını ve şikâyet edilen öğretmen hakkında ya inceleme ya da soruşturma başlatıldığını, soruşturma sürecinin veli hatta öğrencilerin bilgisi dâhilinde olduğu, gizlilik ilkesine göre yürütülmeyen soruşturmanın kişi masum bile olsa önce bireye sonrada mesleğin itibarına zarar verdiği gibi inançlara sahip olduğu belirlenmiştir.

3.2.3. Öğretmen istihdam problemi ve işsiz öğretmenler

Türkiye’de öğretmen yetiştirme politikalarında son yirmi yıl içerisinde ciddi bir değişiklik yaşanmıştır. Örneğin Türkiye’nin neredeyse tüm illerinde Eğitim Fakülteleri açılarak binlerce öğretmen mezun edilmiştir. Ayrıca başta Fen Edebiyat Fakülteleri olmak üzere tüm lisans mezunlarına pedagojik formasyon verilmek suretiyle öğretmen olma hakkı tanınmıştır. Özetle 438,134 kişi şuan öğretmen olarak iş beklemektedir (MEB, 2017). Bir diğer deyişle toplumda işsiz öğretmen şeklinde ifade edilebilecek bir grup oluşmuştur.

Katılımcılara göre sayıca hayli fazla olan işsiz ve atama bekleyen öğretmen sorunu öğretmenlik mesleğinin değerinin toplum gözünde düşmesine neden olmaktadır. Çok sayıda Eğitim Fakültesi açılmasını eleştiren K2, bu durumun toplumda oluşturduğu algıyı “Öğretmenlik mesleği nerelere düştü diyor, önceden öğretmen kapış kapış gidiyordu. Öğretmen olmak çok büyük bir şeydi. Şimdi ise her adım başı öğretmen, bunlar bir de atanamıyor inşaatta çalışıyor diyor, markette çalışıyor diyor. Bu öğretmenlik mesleğinin değerini düşürecektir.” şeklinde savunmuştur. K7, K2 ile benzer ifadelerle bu durumu “Elini sallasan öğretmene geliyor hatta öğretmen olamıyor farklı mesleklere yöneliyor” sözleriyle desteklemektedir. K4 öğrencisiyle yaşadığı diyalogdan hareketle atanamayan öğretmenlerin sayısının artmasının öğretmenlik mesleğinin itibarı üzerindeki etkisini şu şekilde dile getirmiştir.

“bir çocuğun söylediğini söylüyorum size, ‘ben Öğretmen olmak istiyorum sizi çok örnek alıyorum ama şu sağda solda sürekli ağlıyorlar ya atanamıyorum şeklinde televizyonlara da çıkıyorlar ya atanamıyorlar değil mi? O yüzden hiç istemiyorum okumayı’ diyor. Sanırım öğretmen çok fazla var. Ama siz benim için değerlisiniz”

Katılımcıların tamamı Türkiye’de öğretmen ataması ile ilgili yaşanan arz-talep dengesizliği, atanmayan öğretmen sayısının hayli fazla olması ve atama bekleyen işsiz öğretmenlerin bazılarının başka işlere yönelmesinin toplum, veli ve öğrenci gözünde öğretmenlik mesleğinin itibarını sarstığı konusunda hem fikirlerdir.

3.2.4. Toplumsal değer yargılarında yaşanan zaman içindeki değişme

Dünyada da Türkiye’de de topyekûn insana verilen değer azaldığını iddia eden bazı katılımcılar büyüklere saygı, insana saygı, çevreye saygı, ahde vefa gibi değerlerin geçmişe göre daha çok tahrip edildiğini bu nedenle öğretmenlik mesleğinin diğer meslekler gibi değer ve itibar kaybetmesinin doğal bir süreç olduğunu belirtmiştir. K6 ise toplumda ki değişimi ve yaşanan bu değişiminin öğretmenlik mesleğinin itibarı üzerindeki etkisini şu sözlerle dile getirmiştir:

“nitelikten ziyade nicelik, maneviyattan ziyade maddiyat, saygı ve ahde vefadan ziyade menfaat yani böyle bir kayıp söz konusu değer verilen şeylerin yeri oynatıldı bu toplumda hayata bakış açımız değiştirildi. Eskiden bilmek değerli idi şimdi paran varsa değerlisin öğretmeninde maaşı ortada. Eskiden insan olduğun için ve öğrenciye bir şey öğrettiğin için değerliydin eskiden insanlar bana bir harf öğreten kırk yıl kölesi olurum derlerdi şimdi ise aman diyor umursamıyor saygı kalmadı vefa da yok.”

Toplumda değer yönünde yaşanan değişimler sonucu velilerin öğretmenlere yönelik düşünce, davranış ve yaklaşımlarının değiştiği katılımcıların görüşleri doğrultusunda tespit edilmiştir. K5 ailedeki bakış açısının çocukları da etkilediğini, hem ailelerin hem de çocukların gün geçtikçe öğretmenlere daha az değer verdiğini vurgulamıştır. K5 yaşadığı bir deneyimi şu şekilde ifade etmiştir:

“komşum çocuğunu okuluna gönderirken sesini duyuyorum; çocuğuna, eğer anlamazsan söyle tekrar diyor -çok affedersiniz- çok özür dileyerek söylüyorum ‘eşek gibi anlatmak zorunda’ diyor hani biz de çocuklarımızı bu şekilde okula gönderdiğimiz zaman bırakın toplumu toplumun en küçük kesiminde bile saygınlığı itibarı değeri azaldı diye düşünüyorum.”

Olaya farklı bir açıdan bakan K6 öğrencilerle öğretmenler arasında yaşanan küçük olaylarda dahi velilerin aşırı tepki göstererek; *“sen ne biçim bir öğretmensin, nasıl böyle bir şey yaparsın, sen ne anlarsın öğretmenlikten, seni şikâyet edeceğim”* gibi cümleler kullandıklarını belirtmiştir. K1 ise bir sorun olduğu zaman velilerin sıklıkla öğretmenlere *“ben varsam sen varsın”* şeklinde ifadeleri kullandığını, bu duruma bizzat şahit olduğunu dile getirmiştir. K8 ise K1, K2, K3, K4, K5, K6 gibi toplumsal algının değiştiğini *“hiçbir şey olmuyorsan öğretmen ol gibi”* ifadelerin çoğaldığına vurgu yaparak velilerin öğretmenlik mesleğini bakıcılık olarak gördüklerini belirtmiştir.

3.2.5. Öğretmenlerin yetki ve sorumluluklarında yaşanan değişmeler

Katılımcılara göre öğretmenlik mesleğinin itibarının Türkiye’de ciddi şekilde düşmesinin temel nedenlerinden biri öğretmenlerin politika ve karar alma süreçlerinde söz sahibi olmamasından kaynaklanmaktadır. Zira katılımcılar kendilerinin görüşleri alınmadan yapılan yönetmelik değişikliklerini ve yeni politikaların mesleğin itibarını sarsacak sonuçlara neden olduğunu savunmuşlardır. Bu kapsamda K1 Türkiye’de öğretmenlerin etkisiz birer eleman olduğunu belirterek *“Türkiye’deki öğretmenler olarak karar alma ve bu kararları uygulama noktasında da maalesef biz söz sahibi değiliz. Mesela bir yönetmelik değişikliği yapılırken veya yapılmadan önce sahada çalışanlara yani biz öğretmenlere çok fazla sorulmuyor. Bizi üst düzey yöneticilerin pek sallamadıklarını düşünüyorum. Sonuç ne mi oluyor ortaya ucube öğretmen atama ve yer değiştirme sistemi çıkıyor ortaya öğretmen performans sistemi çıkıyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılar arasında sıklıkla öğretmen performans değerlendirme yönetmeliği ile birlikte Türkiye’de öğretmenler değerlendirilirken veli, öğrenci vb. paydaşların söz sahibi olmasını planlayan ve kamuoyuna duyurulan uygulamaların hiç olmadığı kadar öğretmenlik mesleğinin itibarına zarar verdiği konusunda hem fikirlerdir bu kapsamda K4 *“Bana bir öğrencim hocam*

artık bende sana not vereceğim ona göre diyor.” derken aynı şekilde K7 bir velinin “ayağımı denk al not verme hakkımız oldu.” dediğine şahit olduğunu dile getirerek benzer politikaların mesleki itibarı yerle bir ettiğini şiddetle savunmuştur.

Çalışmada ayrıca başka bir yönetmelik değişikliğinin mesleki itibar üzerindeki etkisine yönelik örnekler sunmuşlardır. Bu kapsamda geçmişte ki öğrenci disiplin yönetmeliklerinin daha caydırıcı şimdi ise öğretmenleri kısıtlayacak nitelikte olduğunu savunan K2 “Biz şu anda disiplin cezası alabilecek düzeyde bir öğrenciyi disipline verdiğimiz zaman sadece uyarı alıyor kınama alıyor. Yaptırım uygulanmıyor. Öğrenci de buna güvenerek zaten bir şey yapmıyorlar konuşup gönderiyorlar diyor. Bu da öğrencinin olumsuz davranışlarına devam etmesine neden oluyor.” şeklinde ifade etmiştir.

3.2.6. Türkiye’de öğretmenlerin aldığı maaşların diğer mesleklere nazaran düşük olması

Katılımcılar Türkiye’de öğretmenlerin aldığı maaşların düşük olduğunu görüşmeler sırasında sıklıkla vurgulamışlardır. Ekonomik gelirin günümüzde insanların bakış açılarında etkili olduğunu savunan katılımcılar toplumda yaşanan değer yargılarındaki değişimle birlikte ne kadar ücret alırsanız o kadar itibarlı olduğunu ya da yeterli parası olmayanların itibar görmeyeceğini vurgulayarak mevcut maaşların düşüklüğünün mesleki itibarı sarsan bir unsur olduğunu iddia etmişlerdir. Bu kapsamda K2 Türkiye’de öğretmenlerin ekonomik gelirinin yeterli olmadığını bu durumu da “bizim aldığımız ücretler Türkiye şatlarında bir aileyi zor geçindirir. Eee parası yetmeyen evinin geçimini sağlayamayan kişinin mesleğinin itibarı olur mu olmaz.” şeklinde ifade etmiştir. Aynı şekilde en düşük memur maaşının öğretmenlere ödendiği bir ülkede en itibarsız mesleğinde öğretmenlik haline geleceğini dile getiren K1 ise “Siz parası olmayan birinin itibar gördüğünü gördünüz mü?” diyerek bir soru yöneltmiştir.

K1, Türkiye’de öğretmenlerin sosyal haklar ve ücretler konusunda OECD ülkelerinin gerisinde kaldığını belirtmiştir. K4 ise son yıllarda en düşük memur maaşlarının öğretmenlere ödendiğini bu durumunda halk tarafından bilindiğini dile getirmiş toplumda oluşan etkiyi şu şekilde değerlendirmiştir:

“En düşük maaş öğretmenlere ödenir. Polis bizim neredeyse bir buçuk katımız maaş alıyor. Hiç eğitim görmemiş memurlarla aynı maaşı alıyoruz bunu da toplum biliyor. Toplumda içten içe bu kadar az maaş alıyorsa demek ki az iş yapıyor ya da yaptığı iş çok da önemli değil diyor. Öğretmen maaşı az kira, yakıt derken zar zor ay sonunu getiriyoruz. Para olmayınca giyim kuşamda bozuluyor. Böylece itibar da sıfırlanıyor zamanla.”

3.2.7. Öğretmenlerden kaynaklanan faktörler. (sosyal medya paylaşımları, kişisel tutum ve davranışları)

Çalışmada katılımcılar kendi meslektaşlarının tutum ve davranışlarından dolayı da öğretmenlik mesleğinin itibarının düştüğüne inandıklarını dile getirmişlerdir. Bazı katılımcılara göre bir mesleği yürütecek kişilerin davranışları ve tutumları dolaylı olarak mesleğin itibarının artmasına veya azalmasına neden olacak niteliktedir. Bu bağlamda Rehber öğretmeni olan K3 bazı öğretmenlerin iletişiminde problem yaşadığını iddia ederek öğrenci ve velilerle kaba saba “lanlı lunlu” konuştuğunu, K1 ise toplum ile iletişim kuramayan rüşvet, adam kayırma, hırsızlık vb. yüz kızartıcı suçlara bulaşmış yasal olarak ceza almamış ancak toplum nezdinde mahkûm olmuş öğretmenlerin olduğunu ifade etmiştir.

Hem K3 hem de K1 verdiği örneklerde bunlar istisna diyerek genellenemeyeceğini belirtse de “...ama maalesef toplum böyle durumları tüm öğretmenlere mal ediyor.” şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Bazı öğretmenlerin kendini geliştirmediğini bu nedenle çağın gerisinde kaldığını

ve bu durumunda sanki tüm öğretmenler için geçerli imiş gibi genelleyen grupların olduğunu savunan K5 görüşlerini şu yaşadığı örnekle kanıtlamaya çalışmıştır.

“Bir sohbet esnasında değer verdiği bir yakınının başka biriyle yaptığı sohbet sonucu şu ifadeleri duymuş; ‘ya adamla tanıştık, ne kadar dolu dolu bir adam. Öğretmen ama kendini iyi yetiştirmiş geliştirmiş. Öğretmen gibi değil.’”

3.2.8. Öğretmenler ile ilgili medyada yer alan olumsuz haberler

Medyada öğretmenler ile ilgili olumsuz haberlerin toplumu derinden etkilediğini dile getiren bazı katılımcılar Türkiye’de bir milyon civarında öğretmen olduğunu her yerde olduğu gibi öğretmenler arasında da çürük elmaların olabileceğini ancak öğretmenlerden beklenmeyen davranışların medyada konu olunca toplumun suçun bireyselliği ilkesini dikkate almayıp tüm öğretmen kitlesi hakkında kanat geliştirdiğini iddia etmişlerdir.

Bu kapsamda özellikle birkaç öğretmenin mesleğini layıkıyla yerine getirmeyip mesleğin şerefine, onuruna ve haysiyetine yakışmayacak şekilde taciz, şiddet, istismar olaylarının tüm öğretmenleri kapsamayacağını dile getiren K3 medyada *“yine öğretmen şiddeti”, “yine öğretmen yine taciz”, “çocuk istismarcısı öğretmenler kol geziyor”, “çocuklarımızı kime teslim ediyoruz”, “öğretmen öğrencisine zorla tecavüz etti”* gibi manşetlerin toplumu ve mesleki itibarı derinden zedelediğini dile getirmiştir.

K9 ise sınıf içerisinde öğretmen otoritesinin sağlanamaması gibi birçok olumsuz davranışın ve tutumların son zamanlarda televizyonlarda sıklıkla haber yapılmasının öğretmenlik mesleğinin itibarına ciddi şekilde zarar verdiğini, bu haberlerden sonra 1000 olumlu haber bile yapılırsa artık öğretmenlere karşı oluşan olumsuz algının ve güvensizliğin düzelmeyeceğini ifade etmiştir.

Katılımcıların tamamı aslında mesleğin onur ve itibarına yakışmayacak davranışlar sergileyen ve toplumda hiçte hoş karşılanmayan davranışların tüm meslek gruplarında olduğu gibi öğretmenler arasında da olabileceğini belirtmişlerdir. Katılımcılar sayı bakımından fazla olsa da aslında bir milyon öğretmen olduğu dikkate alınınca her meslek grubu gibi istenmeyen davranışların öğretmenler arasında da olabileceği noktasında hem fikirdir. Ayrıca katılımcılara göre başka bir meslek grubunda yer alan birinin taciz istismar gibi istenmedik davranışları basına konu olduğunda toplum bu durumu bireysel bir hata olarak değerlendirmektedir. Ancak aynı hatayı öğretmen yapmış ise toplumun mesleğe yüklediği misyonun çok yüksek olması nedeniyle hayal kırıklığı ve hüsrana yaşandığını dile getirmişlerdir. Ayrıca diğer meslek gruplarına nazaran daha hassas gruplarla çalışan öğretmenlerin hatalı davranışlarının basın tarafından daha fazla abartıldığı ve ilgi gördüğü için sıklıkla bu konuda haberler yapıldığını düşünülmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, katılımcıların Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin itibarının güngectikçe azaldığına inandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç, Ulutaş (2017); Esen, Temel ve Demir (2017); Semerci, Semerci, Eliüşük & Kartal (2012); Ünsal (2018) tarafından yapılan Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin itibarının düştüğünü ileri süren çalışmalar ile uyumludur. Varkey (2013); Fuller, Goodwynw & Brophy (2013); Kalin, Čepić & Šteh (2017); Hall & Langton (2006); Charalambos (2017); Osunde & Omoruyi (2005); Egwu (2015); Simpson (1997) dünyanın farklı ülkelerinde yapılan çalışmalarda da öğretmenlik mesleğinin itibarının gün geçtikçe azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin itibarının azalmasında; Türk Milli Eğitim Bakanları ve üst düzey bakanlık yönetici söylemleri, BİMER/CİMER ve Alo 147’ye yapılan şikâyetlerin incelenmesi sürecinden kaynaklanan problemler, öğretmen istihdam ve işsiz öğretmenler problemi, toplumda değişen değer algısı, öğretmenlerin yetki ve sorumluluklarının son yıllarda değişmesi, öğretmenlerin aldığı maaşların düşük olması, öğretmenlerden kaynaklanan problemler ve olumsuz medya haberleri gibi birden fazla faktör etkili olmaktadır.

Türkiye’de eğitimden sorumlu politikalar geliştiren Milli Eğitim Bakanları ve üst düzey bakanlık yöneticilerinin toplum önünde yapmış olduğu, öğretmenleri açıklama ve söylemlerin, öğretmenlik mesleğinin itibarının düşmesine neden olan temel faktör olduğuna inandıkları sonucuna varılmıştır.

Katılımcılar, bu vasıtalarla veli ve öğrencilerin öğretmenlere yönelik gerçeği yansıtan şikâyetlerinin yanı sıra intikam, kurgu ve kasıt içeren başvuruların yapıldığını da belirtmişlerdir. Katılımcılar, başvuruların ön inceleme yapılmadan dikkate alındığını ve sürecin masumiyet karinesine uyulmayarak yürütüldüğünü düşünmektedir. Bununla birlikte gizlilik ilkesi dışına çıkılarak ve kamuoyuna açık şekilde başvuruların değerlendirilmesini öğretmenlik mesleğinin itibarını düşüren bir etken olarak görmüşlerdir. Özellikle bir katılımcının kamuoyuna açık olarak yapılan bir soruşturma sonucu bir öğretmenin intihar ettiğini ve soruşturma sonucunda bu öğretmenin suçsuz bulunduğunu dile getirmiş olması dikkate değer bir durumdur. Bu sebeple BİMER/CİMER ve Alo 147 gibi hatlara gelen şikâyetler değerlendirilirken yetkililer tarafından öğretmenlik mesleğini yıpratmayacak, önyargısız bir şekilde değerlendirmeleri ve gizlilik ilkesine önem vermeleri önerilir.

Türkiye’de son on yılda eğitim fakülteleri kontenjanlarının artırılması ve pedagojik formasyon uygulamaları sonucunda 438,134 öğretmen adayı işsiz olarak beklemektedir (MEB, 2017). Atanamayan öğretmen sayısının fazla olması toplumda “öğretmenlik mesleği nerelere düştü”, “elini sallasan öğretmene değıyor”, “öğretmen olup ne yapacaksın” gibi olumsuz algılara neden olduğu ve öğretmenlik mesleğinin itibarını düşürdüğü katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılar, toplumun eğitim fakültesi mezunu veya pedagojik formasyon alıp atanamayan öğretmenleri potansiyel işsiz olarak görmeye başladığını belirterek bu durumdan öğretmenlik mesleğinin itibarının olumsuz olarak etkilendiğini belirtmişlerdir. Bu durum Güven (2010); Karamustafaoğlu & Özmen (2004); Çınkır & Kurum (2017) öğretmen adaylarının atanamama probleminin toplumda mesleğe yönelik bakış açısını olumsuz etkileyeceği varsayımını doğrular niteliktedir. Lindsay ve arkadaşları (2016); Kitchenham & Chasteauneuf (2010) yaptıkları çalışmalarda hükümetlerin öğretmen ihtiyacını arz ve talebe göre belirleyerek bir planlama yapmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Çalışmada öğretmenlik mesleğinin düşmesine neden olan diğer bir durum ise toplumsal değer yargılarında zaman içinde yaşanan değişimlerdir. Toplumda büyüklere saygı, insana saygı, ahde vefa gibi değerlerin değiştiğini belirten katılımcılar, diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinin de değer kaybetmesini bu süreçte kaçınılmaz bulmuşlardır. Ayrıca Türkiye’de genel olarak insana verilen değer azaldığını vurgulayan katılımcılar, bilgiye verilen değer yerine paraya verilen değer arttığını ve bununla birlikte öğretmenlik mesleğinin değer kaybetmesinin doğal bir süreç olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcılara göre öğretmenlik mesleğinin itibarının düşmesinde etkili olan başka bir faktör ise öğretmenlerin geçmişte bilgi kaynağı olarak sahip olduğu statüyü zaman içinde kaybetmesidir. Geçmişte Türkiye’de toplumun okuma yazma seviyesinin düşük ve bilgi kaynaklarına ulaşma imkânlarının kısıtlı olması (TÜİK, 2010), toplumda öğretmenlere bilginin temel kaynağı olarak

bakılmasını sağlamıştır (Genç, 2000). Ancak Türkiye’de zaman içinde eğitim düzeyinin artması ve internet kullanımına bağlı olarak (TÜİK, 2017), bilgiye ulaşılabilirlik kolaylaşmış ve öğretmenler toplumun bilginin kaynağı olma statüsünü kaybetmiştir. Toplumsal ve teknolojik gelişmelerin toplum nezdinde öğretmenlerin var olan statüsünün düşmesine neden olduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Katılımcılara göre Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin itibarını düşüren bir diğer faktör, öğretmenlere getirilen “Öğretmen Performans Değerlendirme Sistemidir”. Bu kapsamda Türkiye’de uygulamaya konması planlanan Öğretmen Performans Değerlendirme Sistemi ile öğretmenlere 4 yılda bir sınav uygulamasının yanı sıra öğrencilerin, velilerin, okul müdürünün ve meslektaşlarının öğretmenleri değerlendirmesi amaçlanmaktadır. Katılımcıların göre Öğretmen Performans Değerlendirme Sistemi ile birlikte veli ve öğrenciler öğretmenleri değerlendireceği, bir nevi performansını ölçeceği için bu gruplarda ‘artık öğretmeni biz değerlendirecek, biz not vereceğiz’ gibi algıların oluştuğunu, bu durumda öğretmenlik mesleğinin itibarına zarar vereceğini inandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Türkiye’de öğretmen maaşlarının diğer meslek gruplarına göre düşük olduğunu ifade eden katılımcılar, maaşların düşük olmasının öğretmenlik mesleğinin itibarını düşürdüğünü belirtmişlerdir. Öğretmenlerin aldığı maaşların yetersiz olduğunu sıklıkla vurgulayan katılımcılar ekonomik olarak sıkıntı yaşanan bir mesleğin cazibesinin de olmayacağını savunmuşlardır. Bu sonuç Erden (2005) tarafından ifade edilen “öğretmen maaşlarının düşük fakat mesleğin itibarlı olduğu” sonucu ile çelişirken, Arslanoğlu (1992); Süngü (2012); Kalin, Čepić & Šteh (2017); Semerci, Semerci, Eliüşük & Kartal (2012); Osunde & Omoruyi (2005); Egwu (2015) maaşların düşük olmasının öğretmenlik mesleğinin itibarını düşürdüğü sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Katılımcılar, bazı meslektaşlarının kendilerini geliştirmeyerek çağın gerisinde kaldıklarını, her öğretmenin bir model olması gerektiğini ve işini doğru yapmayan öğretmenlerin tüm öğretmenleri zan altında bırakarak mesleği itibarsızlaştırdığını iddia etmişlerdir. Katılımcılar, bazı öğretmenlerin kendini yetiştirmeyerek göreve başladığı günkü gibi eğitime devam ettiklerini, günümüzün teknolojisine ayak uyduramadığını, bilgilerini tazelemediğini ve bu durumun öğretmenlik mesleğinin itibarını zedelediğini belirtmişlerdir. Çalışmada katılımcılar, öğretmenlerle ilgili medyada yapılan olumsuz haberlerin öğretmenlik mesleğinin itibarını düşürdüğünü belirtmişlerdir. Katılımcılar, medyada yer alan ‘sınıfta skandal, öğretmene şiddet, öğrencisi tarafından öldürülen öğretmen, tacizci öğretmen, öğrenciye cinsel istismar gibi olumsuz haberlerin öğretmenlik mesleğinin itibarını düşürdüğünü belirtmişlerdir. Ayrıca diğer meslek gruplarına nazaran daha hassas gruplarla çalışan öğretmenlerin hatalı davranışlarının basın tarafından daha fazla abartıldığı ve ilgi gördüğü için sıklıkla bu konuda haberler yapıldığı katılımcılar tarafından düşünülmektedir. Bu durum Simpson (1997); Altun (2014) medyanın öğretmenlik mesleği üzerinde etkili olduğu ve saygınlığını düşürdüğü sonucu ile benzerlik göstermektedir. Medyanın öğretmenlerle ilgili yapılan haberlerde öğretmenlerin tamamını sorumlu, okulları da sürekli problem yaşanan yerler gibi göstermesinin toplumda öğretmenlere karşı olumsuz bir yargının oluşmasına neden olduğu katılımcılar tarafından iddia edilmiştir. Medyanın insanlar üzerindeki etkisi göz ardı edilmemeli. Buna bağlı olarak medyanın öğretmenlere yönelik yapılan haberlerde daha sorumlu ve titiz davranması, genellemelerden uzak durması önerilir.

Kaynaklar

- Alabaş, R. (2011, Mayıs). *Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı üzerine bir araştırma öğretmen gözüyle saygınlıkları*. 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sivas.
- Altun, A. (2014). Öğrenci, öğretmen ve idareci ne yaparsa haber olur? *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 871-893.
- Arslanoğlu, İ. (1992). Öğretmenin sosyal statüsü ve ekonomik durumu. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(4), 21-33.
- Aydın, M. (2014). *Toplum kültür eğitim*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- Cengiz, D. & Öztürk, F. (2012). Türkiye’de illerin eğitim düzeylerine göre kümeleme analizi ile incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(1). 69-84.
- Charalambos, A. (2017). Choosing the teaching profession: teachers’ perceptions and. factors influencing their choice to join teaching as profession. *Journal of Education and Practice*. 8(10). 219-233.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Mesut Bütün & Selçuk Beşir Demir (Çev. Ed.). Ankara: Siyasal.
- Çelikten, M., Şanal, M. & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207-237.
- Çınkır, Ş. ve Kurum, G. (2017). To be appointed or not to be appointed: The problems of paid-teachers. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 5(3), 9-35.
- Egwu, O.S. (2015). Attitude of students towards teaching profession in Nigeria: implications for education development. *Journal of Education and Practice*. 6(29). 21-25.
- Eğitim-Bir-Sen. (2004). *Öğretmen Sorunları Araştırması*. Ankara: Eğitimciler Birliği Sendikası.
- Erden, M. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Eren, B., Çelik, M., & Oğuz, A. (2014). Türkiye’de öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 42, 359-370.
- Esen, Y. D., Temel, F., & Demir, E. (2017). Türkiye’deki öğretmenlerin karşılaştıkları mesleki sorunların ikili karşılaştırma yöntemi ile ölçeklenmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 8(1), 47-62.
- Fuller, C., Goodwyn, A., & Francis-Brophy, E. (2013). Advanced skills teachers: Professional identity and status. *Teachers and Teaching*, 19(4), 463-474.
- Genç, Z.S. (2000). Bilgi toplumunda öğretmen eğitimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. 23. 375-386.
- Güven, D. (2010). Profesyonel bir meslek olarak Türkiye’de öğretmenlik. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*. 27(2). 13-21.
- Hall, D. ve Langton, B. (2006). *Perceptions of the status of teachers ministry of education*. New Zeland: Ministry of Education.
- Kalin, J., Cepic, R., & Šteh, B. (2017). Status of teachers and the teaching profession: A study of elementary school teachers' perspectives. *Bulgarian Comparative Education Society*.

- Karamustafaoğlu, O. & Özmen, H. (2004). Toplumumuzda ve öğretmen adayları arasında öğretmenlik mesleğine verilen değer üzerine bir araştırma. *Değer Eğitimi Dergisi*, 2(6), 35-49.
- Kitchenham, A. & Chasteauneuf, C. (2010). Teacher supply and demand: issues in northern Canada. *Canadian Journal Of Education*. 33(4). 869-896.
- Lindsay, J., Wan, Y., Berg-Jacobson, A., Walston, J., & Redford, J. (2016). Strategies for Estimating Teacher Supply and Demand Using Student and Teacher Data. REL 2017-197. *Regional Educational Laboratory Midwest*.
- MEB. (2017). *Öğretmen Strateji Belgesi 2017-2023*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- Osunde, A.U. & Omoruyi F.E.O. (2005). An assessment of the status of teachers and the teaching profession in Nigeria. *Australian Journal of Adult Learning*. 45(3). 411-419.
- Özdemir, M. S. (2017). Geçmişten günümüze öğretmen yetiştirme ve öğretmen atamalarına eleştirel bir bakış. *Türk Yurdu Dergisi*, 106(353).
- Semerci, Ç., Semerci, N., Eliüşük, A., & Kartal, S. E. (2012). Öğretmenlik mesleğinin gündemine ilişkin öğretmen görüşleri (Bartın İli Örneği). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 22-40.
- Simpson, T. (1997). The public perception of teachers: a different projection. The Australian Teacher Education Association Conference, Queensland, July.
- Süngü, H. (2012). Bazı OECD ülkelerindeki öğretmen maaşlarının karşılaştırmalı bir analizi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 1(2), 21-45.
- Toprak, G. N. (2008). *Cumhuriyetin ilk döneminde türk eğitim sistemi ve köy enstitüleri*. (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- turkegitimsen.org.tr*. (2018, Mart 2). *Okulların mevcut durumu konulu anket çalışmasının sonuçlarını açıkladık*: https://www.turkegitimsen.org.tr/icerik_yazdir.php?Id=11235 adresinden alındı
- TÜİK, (2010). *İstatistik göstergeler 1923-2009*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- TÜİK, (2017). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=24862> adresinden alındı.
- Ulutaş, P. (2017). *Öğretmenlerin bakış açısından öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü*. (Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Ünsal, S. (2018). Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin statüsüne ilişkin bir pareto analizi. *Sakarya University Journal of Education*. 8(2). 111-130.
- Varkey, S. (2013). Global teacher status index. Varkey Gems Foundation. Peter Dolton & Oscar Marcenaro-Gutierrez (Ed.), Foreword, 4.
- Verhoeven, J. C., Aelterman, A., Rots, I., & Buvens, I. (2006). Public perceptions of teachers’ status in Flanders. *Teachers and Teaching*, 12(4), 479-500.

Extended Summary

1. Introduction

Providing the necessary knowledge, skills, and equipment to prepare individuals who are social assets of social life (Aydın, 2014) falls mainly on teachers. Despite the fact that the teaching profession is not a high-income profession, it is argued that it is a respectable profession in society (Erden, 2005).

Recently, the number of discussions about the status of the profession has also increased (Verheoven, Aeltermen, Rots, & Buvens, 2006). Varkey (2013) suggests that the status of the profession is low compared to the past, which in turn causes problems in the future; that a low respected teacher will not be listened and that there will be no teaching and will receive less or no support from the students' parents. It is proposed in the literature that there is a need to carry out studies on the professional respectability of the teaching profession (see Alabaş, 2011; Eren, Çelik, & Oğuz, 2014). The study aims to investigate the teachers' opinions on the respectability of the teaching profession in society and identify the factors that influence professional respectability.

2. Method

The study was conducted according to the case study design, one of the qualitative research design. The study group consists of nine teachers working in public schools managed by MoNE. Participants were selected according to the maximum variation sampling. Face to face interviews were conducted with nine teachers from seven schools in different service areas.

A semi-structured interview form was used as the data collection tool. Interview form consisted of 11 questions, seven main questions, and four probes. The interviews were recorded with a voice recorder, and then transcripts were transcribed. Transcripts were coded by researchers line-by-line. The qualitative data were coded using Nvivo 10. Based on codes, subcategories, and themes have been reached.

3. Findings, Discussion, and Results

As a result of the interviews conducted with the teachers participating in the research, two main themes were reached. These themes are as follows:

- 1) Findings about the change of the respectability of the teaching profession
- 2) Findings about the factors that cause the change of the respectability of the teaching profession

In the study, participants were convinced that the teaching profession should be a generally respected profession but that this respectability has fallen starting from the past to the present day. In accordance with the opinions of the participants of the teaching profession in Turkey in the past concerning the causes of loss of respectability today has reached eight main categories. These categories are:

- 1) Negative speech of Turkey's National Education Ministers and senior managers
- 2) Problems arising from the process of examining complaints made to CİMER and ALO 147
- 3) Teacher employment problem and unemployed teachers
- 4) Change of values in society
- 5) Changes in teachers' authority and responsibilities
- 6) The low incomes of teachers in Turkey compared to other professions
- 7) Factors that originate from teachers (social media sharing, personal attitudes, and behaviors)
- 8) Negative news about the teachers in the media.

Explanations and discourses of ministers of education and senior managers of the ministry that humiliate the teachers are the main factors that cause the teaching profession to lose its respectability. Participants also stated that parents and students made applications to CİMER and ALO 147 containing revenge, fiction, and bad-intention, as well as factual complaints about teachers. They think that these applications have been taken into consideration before the preliminary examination. Therefore, it is believed that this situation harms the teaching profession.

Turkey has 438.134 unemployed teachers. Participants also noted that the problem of unemployed teachers reduced the teaching profession's respectability. According to the participants, another factor influencing the decrease of the teaching profession's respectability is that the teachers lose their status as a unique source of information when compared to the past.

According to the participants, another factor that lowers the respectability of the teaching profession in Turkey is the endeavors to implement the "Teacher Performance Assessment System." Participants in the study also indicated that the negative news about the teachers in the media reduced the teaching profession's respectability.

Etik Beyannameesi

Bu makalede "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında belirtilen bütün kurallara uyduğumuzu, "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi, hiçbir çıkar çatışmasının olmadığını ve oluşabilecek her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz.

Araştırma makalesi: Demir, S. B., & Almalı, H. (2020). Öğretmenler ne yapıyor ki!: Öğretmenlerin görüşlerine göre öğretmenlik mesleğinin itibarı üzerinde etkili olan faktörler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 1-17.